

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології
Кафедра корекційної педагогіки та інклюзивної освіти

Дипломна робота магістра

з теми: **«ВПЛИВ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ НА УСПІШНІСТЬ
НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ
ПОРУШЕННЯМИ»**

Виконала: студентка 2 курсу групи КорО1- М18 з
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Фрітче Євгенія Андріївна

Керівник:

Чопік О.В., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри корекційної
педагогіки та інклюзивної освіти

Рецензент:

Гаврилов О.В., завідувач ,доцент кафедри
логопедії та спеціальних методик,
кандидат педагогічних наук,доцент

Кам'янець-Подільський – 2019 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ В УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ	8
1.1. Пізнавальна активність як основа навчальної діяльності.....	8
1.2. Характеристика пізнавальних інтересів	14
1.3. Особливості пізнавальних інтересів у дітей з інтелектуальними порушеннями.....	25
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ	32
2.1. Методика дослідження	32
2.2. Результати дослідження особливостей пізнавальних інтересів учнів з інтелектуальними порушеннями.....	42
2.3. Результати дослідження впливу пізнавальних інтересів на успішність навчальної діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями	53
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективність процесу навчання потребує формування пізнавальної активності учнів, що являє собою якість особистості, яка характеризує ставлення дитини до процесу пізнання та навчання. Для активізації та підвищення пізнавальної активності слід створювати спеціальні умови та використовувати різні методи навчання, зокрема, методи стимулювання з метою формування мотивів навчання та пізнавальних інтересів учнів.

Наявність інтересу завжди позитивно впливає на результат будь-якої діяльності. Сформовані пізнавальні інтереси є запорукою успішності навчальної діяльності, оскільки, коли учні зацікавлені навчальним матеріалом, вони докладають більше зусиль для його засвоєння, проявляють активність у вивченні. Проте наявність інтелектуальних порушень негативно впливає на формування пізнавальних інтересів та мотивів навчання, що відображається на результатах навчальної діяльності.

Інтерес є тим фактором, що стимулює поведінку дитини і одночасно виступає критерієм соціальної активності особистості. Пізнавальні інтереси є одним із видів інтересів людини, що стимулюють до активності у навчанні, пізнанні світу та ін. Дослідженню пізнавальних інтересів присвячені наукові пошуки вчених у різних галузях науки, зокрема, психології, педагогіці, філософії та ін. Проблеми розвитку інтересів у психології вивчали: А. Бодальов, Л. Божович, О. Власова, А. Запорожець, Є. Ільїн, В. Мясищев, С. Рубінштейн, А. Смірновата ін.

Особливості розвитку та формування пізнавальних інтересів учнів у навчальній діяльності досліджували: А. Алексюк, Н. Бойко, О. Васько, Т. Головань, А. Карнаухова, В. Кобаль, О. Киричук, В. Лозова, Н. Молодиченко, І. Новик, Л. Савлучинська, І. Філь, Г. Щукіна та ін. Вченими визначено, що наявність пізнавального інтересу є запорукою успішного навчання учнів. Рівень розвитку інтересів може змінюватися під впливом діяльності. Тому педагогу слід правильно обирати навчальний матеріал та

форми і методи викладання, тобто створювати відповідні умови, а саме: розкривати для учнів нові факти, які можуть показати їм сучасний рівень науки і перспективи його розвитку; ознайомлювати учнів з історією розвитку наукової думки, появи нових наукових ідей та труднощами, які виникали на шляху нових відкриттів; показувати практичне значення, можливості застосування набутих знань у повсякденному житті; урізноманітнювати самостійну пізнавальну діяльність учнів шляхом поступово ускладнення завдань; диференціювання завдань у відповідності до пізнавальних можливостей учнів; використовувати проблемні завдання дослідницького підходу; забезпечувати творчий характер самостійної роботи; спонукати учнів ставити уточнюючі запитання; використовувати індивідуальні завдання, що потребують ширших за програму знань; рекомендувати учням користуватись в процесі навчання додатковою літературою.

Різні аспекти пізнавальних інтересів, мотивів навчання та шляхів їх формування у дітей з інтелектуальними порушеннями розглядаються у працях М. Амблямітової, В. Бондаря, Т. Докучиної, Г. Дульнєва, А. Коваленко, Н. Морозової, Т. Паникової, В. Петрової, С. Яковлевої та ін. Інтереси дітей з інтелектуальними порушеннями є мало інтенсивні, неглибокі, однобічні, ситуативні. Діти з інтелектуальними порушеннями переважно керуються найближчими мотивами. Інтерес до навчання у перші дні навчання у дітей з інтелектуальними порушеннями відсутній. Відзначається не диференційованість та недостатня усвідомленість інтересів. Пізнавальні інтереси молодших школярів з інтелектуальними порушеннями є нестійкими та поверхневими.

Формування пізнавальних інтересів в учнів з інтелектуальними порушеннями є актуальною проблемою корекційної педагогіки та потребує постійного пошуку нових шляхів та методів її вирішення. Актуальність проблеми у корекційній психопедагогіці обумовило вибір теми дослідження: «Вплив пізнавальних інтересів на успішність навчальної діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями».

Мета дослідження – визначити особливості пізнавальних інтересів молодших школярів з інтелектуальними порушеннями та їхній вплив на успішність навчальної діяльності учнів.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми формування пізнавальних інтересів у загальній та спеціальній психолого-педагогічній літературі.
2. Розробити методiku дослідження пізнавальних інтересів учнів з інтелектуальними порушеннями.
3. Дослідити та визначити особливості пізнавальних інтересів учнів з інтелектуальними порушеннями
4. Визначити особливості впливу пізнавальних інтересів на успішність навчальної діяльності.

Об'єкт дослідження – пізнавальні інтереси учнів з інтелектуальними порушеннями.

Предмет дослідження – особливості пізнавальних інтересів учнів з інтелектуальними порушеннями та їхній вплив на успішність навчальної діяльності.

Методи дослідження:

теоретичні: вивчення та аналіз теоретичних аспектів формування пізнавальних інтересів у загальній та спеціальній психолого-педагогічній літературі;

емпіричні: констатувальний експеримент, бесіда, цілеспрямоване спостереження, методика «Пізнавальні інтереси учнів до навчальних предметів», методика «Вибір картинок», метод вивчення шкільної документації;

статистичні: кількісний і якісний аналіз емпіричних даних та їх узагальнення.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у тому, що:

уточнено сутність пізнавальних інтересів;

досліджено особливості пізнавальних інтересів учнів з інтелектуальними порушеннями;

визначено наявність зв'язку пізнавальних інтересів з успішністю учнів з інтелектуальними порушеннями;

подальшого розвитку знайшло наукове обґрунтування потреби у формуванні пізнавальних інтересів учнів з інтелектуальними порушеннями.

Теоретичне значення роботи. Результати вивчення пізнавальних інтересів є доповненням до досліджень особистості дітей з інтелектуальними порушеннями. Пізнавальні інтереси є складовою частиною особистості дитини, зокрема являють собою психічні утворення, що спонукають до навчальної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у дослідженні пізнавальних інтересів учнів з інтелектуальними порушеннями з метою перспективного визначення шляхів підвищення ефективності навчально-виховного процесу та успішності учнів. Результати дослідження можуть використовуватись педагогами спеціальних та інклюзивних закладів загальної середньої освіти у процесі навчання дітей з інтелектуальними порушеннями; студентами при вивченні психології дітей з інтелектуальними порушеннями, корекційної психопедагогіки, інклюзивної педагогіки, проходженні педагогічної та психологічної практики в закладах загальної середньої освіти зі спеціальною та інклюзивною формами навчання.

Дослідження проводилось на базі Котюжанівського навчально-реабілітаційного центру Мурованокуріловецького району Вінницької обласної Ради, Хотинського спеціального закладу загальної середньої освіти для дітей з порушеннями інтелекту № 1 Чернівецької області. У дослідженні брали участь 24 учнів з інтелектуальними порушеннями 3-4-х класів.

Апробація результатів дослідження здійснювалась на науковій конференції студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського університету імені Івана Огієнка за підсумками НДР у 2018-2019 навчальному році.

Результати дослідження пізнавальних інтересів учнів з інтелектуальними порушеннями представлено у публікації в збірнику студентських наукових робіт Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Дипломна робота магістра складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (54 найменування). Загальний обсяг дипломної роботи магістра 77 сторінок, з них – 70 сторінки основного тексту.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження проблеми формування пізнавальних інтересів учнів дозволяє зробити наступні висновки:

Ефективність процесу навчання потребує формування пізнавальної активності учнів, що являє собою якість особистості, яка характеризує ставлення дитини до процесу пізнання та навчання. Для активізації та підвищення пізнавальної активності слід створювати спеціальні умови та використовувати різні методи навчання, зокрема методи стимулювання з метою формування мотивів навчання та пізнавальних інтересів учнів.

Пізнавальний інтерес є рушійною силою, що стимулює учнів до активності до навчання, пізнання світу та себе. Пізнавальні інтереси бувають різними в залежності від спрямованості, стійкості, обсягу та емоційних проявів, які їх супроводжують. Формування пізнавальних інтересів є вагомою умовою підвищення ефективності процесу навчання та його результативності. Успішність розвитку пізнавальних інтересів учнів забезпечується використанням різних форм, методів, засобів стимулювання та створення сприятливих умов в освітньому процесі.

Особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями обумовлюють не сформованість пізнавальних інтересів, що проявляється у низькій пізнавальній активності та відсутності інтересу до розумової діяльності. Інтереси дітей з інтелектуальними порушеннями тісно пов'язані з цікавістю до діяльності є мало інтенсивні, неглибокі, однобічні, ситуативні. Діти з інтелектуальними порушеннями переважно керуються найближчими мотивами. Відзначається не диференційованість та недостатня усвідомленість інтересів. Вони однобічні та неглибокі. Пізнавальні інтереси молодших школярів з інтелектуальними порушеннями є нестійкими та поверхневими. Ефективність навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку передбачає здійснення різних заходів з метою формування у них пізнавальних інтересів.

Метою констатувального експерименту було визначити особливості впливу пізнавальних інтересів на успішність учнів з інтелектуальними порушеннями. На основі аналізу наукових досліджень визначено структуру пізнавальних інтересів, яка містить такі складові: мотиваційний, змістовно-процесуальний, емоційно-вольовий. З урахуванням визначених компонентів та їхніх показників розроблені рівні сформованості пізнавальних інтересів учнів (високий, середній, низький). Для диференційованого дослідження пізнавальних інтересів, визначення їхньої спрямованості на окремий навчальний предмет використовували загальну структуру пізнавальних інтересів, в якій виділяють такі складові компоненти: сформованість пізнавальних інтересів в цілому, що визначається: спрямованістю інтересів та рівнем розвитку інтересу до змісту та процесу навчання; наявність інтересу до певного навчального предмету. У процесі дослідження було використано такі методи: методика «Вибір картинок»; бесіда з учнями; методика «Пізнавальні інтереси учнів до навчальних предметів»; спостереження; метод вивчення шкільної документації; бесіда з педагогами.

З метою визначення впливу пізнавальних інтересів учнів на їхню успішність у навчанні порівнювались результати дослідження рівня сформованості пізнавальних інтересів з рівнем успішності учнів, визначався взаємозв'язок успішності з пізнавальними інтересами по окремим навчальним предметам.

За результатами дослідження було визначено, що у більшості учнів з інтелектуальними порушеннями переважають ігрові інтереси, або широкі, не сфокусовані інтереси. У молодших школярів переважає низький рівень сформованості пізнавальних інтересів (75%). У незначної частини учнів рівень сформованості пізнавальних інтересів є середнім, тобто лише частково сформованим (25). В цілому пізнавальні інтереси учнів з інтелектуальними порушеннями є нестійкими, неглибокими, поверхневими.

Якісний та кількісний аналіз результатів дослідження свідчить про наявність взаємозв'язку між пізнавальними інтересами учнів з

інтелектуальними порушеннями та рівнем їхньої успішності. На основі усіх результатів дослідження виявлено, що наявність пізнавального інтересу позитивно впливає на рівень успішності учнів з інтелектуальними порушеннями. Виявлено, чим вищий рівень сформованості пізнавального інтересу, тим вищий рівень успішності учнів з інтелектуальними порушеннями. Також було визначено, що на рівень успішності учнів впливають й інші фактори, зокрема ставлення до вчителя, бажання похвали (зовнішній мотив навчання або мотив оцінки). Крім того рівень успішності також визначається й рівнем інтелектуального розвитку учнів.

Отже, результати дослідження засвідчили, що наявність сформованого пізнавального інтересу позитивно впливає на успішність учнів з інтелектуальними порушеннями. Проте для молодших школярів з інтелектуальними порушеннями характерним є недостатній (низький) рівень розвитку пізнавальних інтересів в цілому. Оскільки навіть учні, які мають сформовані пізнавальні інтереси до конкретного навчального предмету, проявляють цей інтерес не до змісту навчального матеріалу, а до цікавого процесу його викладання.

Перспективними напрямками дослідження буде розробка та апробація педагогічних умов формування пізнавальних інтересів в учнів з інтелектуальними порушеннями у навчально-виховній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аблямитова М.И. Пути развития интереса к урокам математики у умственно отсталых детей / М.И. Аблямитова // Инклюзивное образование на современном этапе становления школы инновационного типа: материалы Всеукраинской научно-практической конференции ; под. общ. ред. Н.А. Ляшенко. – 2011. – С. 339-343.
2. Абрамова С.А. Активізація пізнавальної діяльності дітей з розумовими вадами на уроках географії у спеціальній школі / С.А. Абрамова // Таврійський вісник освіти. – 2015. – № 4(52). – С. 94-99.
3. Андрощук І. Педагогічні аспекти формування пізнавальних інтересів учнів / І. Андрощук // Імідж сучасного педагога. – 2009. – № 2-3. – С. 38-40.
4. Бібік Н.М. Пізнавальний інтерес як умова суб'єктності навчання молодших школярів [Електронний ресурс] / Н.М. Бібік // Педагогічний дискурс. – 2011. – Вип. 10. – С. 53-56. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2011_10_13
5. Боднар А.Я. Шляхи формування пізнавального інтересу особистості в процесі професійного самовизначення / А.Я. Боднар, Н.Г. Макаренко // Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – 2014. – Т. 162. – С. 32–37.
6. Бойко Н.О. Дидактичні умови формування пізнавального інтересу у школярів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 ; Харківський держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди / Н.О. Бойко. – 1999. – 19 с.
7. Бузько В.Л. Гейміфікація як засіб формування пізнавального інтересу у навчанні фізики / В.Л. Бузько, Ю.В. Єчкало // Новітні комп'ютерні технології. – Кривий Ріг : Видавничий центр ДВНЗ «Криворізький національний університет». – 2017. – Т. 15. – С. 171-175.
8. Васько О. Структура пізнавального інтересу молодших школярів / О. Васько, Т. Горбенко // Дошкільна освіта: від традицій до інновацій: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції для студентів,

магістрантів та молодих науковців. – Суми : ФОП Цьома С.П., 2017. – С. 157–160.

9. Вишневська Л.В. Пізнавальний інтерес – основна рушійна сила якісного навчання, дослідження ефективності його формування [Електронний ресурс] / Л.В. Вишневська, В.П. Вишневський, Т.А. Попович, Г.О. Рябініна // Природничий альманах. – 2017. – Вип. 24. – С. 7-17. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>.

10. Власова О.І. Педагогічна психологія: навчальний посібник / О.І. Власова. – К. : Либідь, 2005. – 400 с.

11. Гіль Л.А. Стійкість навчально-пізнавальних інтересів молодших школярів як психолого-педагогічна проблема сучасності / Л.А. Гіль // Актуальні питання освіти і науки: збірник наукових статей. – 2017. Вип. 2017. – С. 73-77.

12. Головань Т. Пізнавальний інтерес як чинник підвищення ефективності процесу навчання / Т. Головань // Рідна школа – 2004. – №6. – с.15-17.

13. Гончаренко Г.М. Інтерес до навчання як складова розвитку пізнавальної активності розумово відсталих учнів на уроках фізики / Г.М. Гончаренко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2014. – Вип. 28. – С. 55-57.

14. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 374 с.

15. Докучина Т.О.
Формирование познавательных интересов у умственно отсталых учеников как условие создания ситуации успеха / Т.О. Докучина // Ключові въпроси в съвременната наука : материали за 9-а международна научна практична конференция «Педагогическа наука». – София : «Бял ГРАД-БГ» ООД. – 2013. – Т. 22. – С. 39-42.

16. Енциклопедія освіти / за ред. В.Г. Кременя. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

17. Єгорова О.В. Пізнавальна активність особистості: сутність, рівні, компоненти // О.В. Єгорова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наук. монографія за ред. проф. С.С Єрмакова. – Харків: ХДАДН (ХХІІІ). – 2006. – № 9. – С. 54-56.

18. Забрамная С.Д. От диагностики к развитию: материалы для психолого-педагогического изучения детей в дошкольных учреждениях и начальных классах школ / С.Д. Забрамная. – М. : Новая школа, 1998. – 144 с.

19. Ігнатова Р. Розвиток пізнавальної активності учнів як педагогічна проблема / Р. Ігнатова // Вісник Львівського університету. Серія: Педагогічна. – 2004. – Вип.18. – С. 73–80.

20. Ілляш С. Педагогічні умови формування пізнавального інтересу до навчання в учнів початкових класів / С. Ілляш // Молодь і ринок. – 2012. – №6 (89). – С. 81-84.

21. Казачінер О.С. Формування пізнавального інтересу в учнів із низькою мотивацією до вивчення іноземної мови в середній загальноосвітній школі / О.С. Казачінер // Наукові записки кафедри педагогіки. – 2015. – Вип. XXXVIII. – С. 110-119.

22. Карнаухова А.В. Психолого-педагогічні особливості розвитку пізнавальних інтересів учнів у процесі початкової школи / А.В. Карнаухова, І.В. Самченко // Молодий вчений». – 2018. – № 4. – С. 278-283.

23. Кобаль В.І. Методика розвитку пізнавальних інтересів учнів при вивченні історії України засобами краєзнавства: монографія / В.І. Кобаль. – Мукачево, 2014 . – 229 с.

24. Коваленко А.В. Формирование познавательного интереса у учащихся с умственной отсталостью в процес се обучения / А.В. Коваленко // Таврійський вісник освіти. – 2014. – № 4(48). – С. 154-160.

25. Лысенко О.Ю. Развитие познавательного интереса учащихся старших классов с нарушением интеллекта на уроках географии с применением метода проектной деятельности / О.Ю. Лысенко // Постулат. – 2018. – №4 – Режим доступа:

file:///C:/Documents%20and%20Settings/1/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/1416-1440-1-PB.pdf.

26. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / В.І. Лозова. – 2-е вид., доп. – Харків : «ОБС», 2000. – 164с.

27. Лук'янчук Я.А. Аналітично-пізнавальна активність учнів: сутність та можливості діагностування у загальноосвітніх навчальних закладах / Я.А. Лук'янчук // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2016. – № 8 (51). – С. 38-44.

28. Маловичко Д.А. Познавательная активность как компонент творческого саморазвития школьника / Д.А. Маловичко // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 3: Педагогика и психология. – 2010. – Вып. № 1. – С. 125-129.

29. Мар'яненко Л.В. Пізнавальна діяльність учнів різного шкільного віку у навчанні / Л.В. Мар'яненко // Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. Серія. Проблеми сучасної психології. – 2009. – Вип. 3. – С. 242-252.

30. Миронова С.П. Самостійна робота студентів з підготовки до підсумкової атестації за спеціальністю 016 Спеціальна освіта: навчальний посібник / С.П. Миронова, Т.О. Докучина. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019.– 132 с.

31. Молодиченко Н.А. Формування пізнавальних інтересів учнів початкових класів у позаурочній діяльності [Електронний ресурс] / Н.А. Молодиченко // Вісник психології і педагогіки: збірник наукових. – 2012. – Вип. 9.– Режим доступу: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-_Випуск_9.

32. Набока Б. Пізнавальна діяльність як основа розвитку особистості учня / Б. Набока // Наукові записки Кіровоградського державного

педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія: Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 93. – С. 111-115.

33. Ніколенко Л.М. Актуальність проблеми формування пізнавальної активності школярів / Л.М. Ніколенко // Молодий вчений. – 2015. – № 5 (20). – С. 130-133.

34. Новик І. Діагностичний супровід розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів / І. Новик // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2013. – Вип. 47. – С. 160-166.

35. Одарчук К.М. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності старшокласників у процесі вивчення фізики на рівні стандарту / К.М. Одарчук // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Педагогічна. – 2014. – Вип. 20. – С. 102-105.

36. Онищук В.О. Шлях до глибоких знань / В.О. Онищук. – К. : Знання, 1999. – 47 с.

37. Паникова Т.И. Особенности познавательного интереса умственно отсталых детей [Электронный ресурс] / Т.И. Паникова. – Режим доступа:<https://core.ac.uk/download/pdf/46220660.pdf>.

38. Писарчук О.Т. Активізація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах освітньо-розвивального середовища: проблеми і шляхи розв'язання / Т.О. Писарчук // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2014. – № 11(10). – С. 90-92.

39. Психология: словарь / под ред. А.В. Петровского и М.Г. Ярошевского. – М. : Политиздат, 1990. – 494 с.

40. Пушкарьова Т.Е. Дидактичні умови організації особистісно орієнтованої навчально-пізнавальної діяльності шестирічних першокласників: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Т.Е. Пушкарьова ; Ін-т педагогіки НАПН України. — К., 2010. — 22 с.

41. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2111 «Дефектология» /

С.Я. Рубинштейн . – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1986. – 192 с.

42. Савлучинська Л.Г. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів / Л.Г. Савлучинська, І.В. Філь // Наука і освіта. – 2013. – № 6. – С. 176-178.

43. Савченко О. Я. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів/ О. Я. Савченко. – К. : Рад. Школа, 1982. – 176 с.

44. Сапронов И.А. Познавательный интерес в структуре учебной мотивации младшего школьника / И.А. Сапронов // Проблемы педагогики и психологии. – 2008. – № 3. – С. 185-188.

45. Сапунова Л.А. Розвиток пізнавальної активності учнів початкових класів у навчальному процесі / Л.А. Сапунова // Таврійський вісник освіти. – 2013. – №1 (41). – С. 205-210.

46. Синьов В. М. Психологія розумово відсталого дитини: підручник / В. М. Синьов, М. П. Матвєєва, О. П. Хохліна. – К. :Знання, 2008. – 359 с.

47. Синьов В.М. Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії / В.М. Синьов. – К. : «МП Леся», 2010. – 779 с.

48. Специальная психология: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.И. Лубовский, Т.В. Розанова, Л.И. Солнцева и др.; под ред. В.И. Лубовского. – 2-е изд., испр. – М. : Изд. центр «Академия»,2005. – 464 с.

49. Спеціальна психологія. Тексти: навчальний посібник / за ред. М.П. Матвєєвої, С.П. Миронової. –Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 1999.–Ч. I. – 158 с.

50. Столяр В.Розвиток пізнавального інтересу молодших школярів у процесі вивчення математики / В. Столяр // Молодь і ринок. – 2015. – №7 (126). – С. 71-76.

51. Федорова М.А. Пізнавальна активність як складова формування моральних цінностей в учнів початкових класів / М.А.Федорова // Нові технології навчання: науково-методичний збірник / Інститут інноваційних

технологій і змісту освіти Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Київ-Вінниця. – 2011. – № 69 – С. 116-120.

52. Форостюк Т.В Розвиток пізнавальної активності молодших школярів на уроках української мови засобами проблемних завдань і дидактичної гри / Т.В. Форостюк // Молодий вчений. – 2017. – № 4 (44). – С. 474-478.

53. Щербакова Е. К. К вопросу о развитии познавательной активности / Е. Щербакова, В. Голицын // Дошкольное воспитание. – 1991. – №10. – С.56-58.

54. Щукина Г.И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся / Г.И. Щукина. – М. : Педагогика, 1988. – 208 с.